

A bronze statue of a woman, likely representing Justice, holding a pair of scales. The statue is set against a blue sky with light clouds. The scales are balanced, with a large weight on the left pan and a smaller weight on the right pan. The woman has curly hair and is wearing a detailed, classical-style dress with a large brooch at the waist. The background is a clear blue sky with some light, wispy clouds.

Premaster Interculturele Communicatie
Bachelor scriptie

RELEVANTIE VAN CULTUUR IN DE RECHTBANK

Vinck, V.V. (Vera)

5668816 / Vinck002

Charldorp, T.C.

Universiteit Utrecht

Abstract

In de rechtbank komen veel culturen bijeen. Vaak worden deze culturele achtergronden genegeerd vanuit de institutie (Örücü, 2002). Uit verschillende literatuur blijkt dat mensen met een andere culturele achtergrond een juridisch ongelijke behandeling krijgen. Door hun gebrek aan taalvaardigheid kunnen zij zichzelf beperkt uitten en de redenen voor hun handelingen moeilijk onder woorden brengen. Bovendien is er een gebrek aan tolken, vertalers en mediators (Spolsky, 2009). Daarnaast zijn personen met een andere culturele achtergrond vaak niet bekend met de institutionele regels van de rechtbank (Willemse & Backbier, 2002).

De culturele verschillen zouden relevant gemaakt moeten worden in de rechtbank, aangezien cultuur een factor is die bepaald gedrag veroorzaakt (Spencer-Oatey, 2008). Voor het bereiken van een gelijke behandeling moet cultuur als relevant aspect worden behandeld (Bovens, 2006). Dit onderzoek schetst een beeld van de manier waarop cultuur relevant wordt gemaakt en wat de heersende discours is rondom cultuur in de gepubliceerde strafzaken van rechtspraak.nl in de afgelopen zes jaar. Rechtspraak.nl is een online databank van Nederlandse rechtspraken, die toegang verleent tot strafzaken die hebben plaatsgevonden in rechtbanken door heel Nederland. De gerechten zijn verantwoordelijk voor het plaatsen van rechtszaken, waardoor deze gepubliceerde strafzaken een interessant corpus vormen om te analyseren, en om het discours in de gepubliceerde rapporten te bepalen. De onderzoeksvraag luidt dan ook als volgt: *'Hoe wordt in Nederland de culturele achtergrond van de verdachte relevant gemaakt in de argumentaties in de opgestelde strafzaakrapporten van rechtspraak.nl?'*

Aan de hand van een corpusanalyse is de eerste deelvraag beantwoord: *Hoe vaak wordt cultuur relevant gemaakt in de rapporten van rechtspraak.nl?* Van de 58.798 gepubliceerde strafzaken die hebben plaatsgevonden in de periode van 1 januari 2010 tot 1 januari 2016 werd in 129 zaken, 0,22% van het totaal aantal gepubliceerde strafzaken, de culturele achtergrond van de betrokkene relevant gemaakt.

De resultaten van de discoursanalyse hebben geleid tot de beantwoording van de tweede deelvraag: *Hoe wordt cultuur relevant gemaakt in strafzaken?* Hieruit bleek dat er een vage definitie van cultuur wordt gehanteerd in de gepubliceerde strafzaken. Er wordt geen expliciete definitie gegeven terwijl er wel naar cultuur wordt gerefereerd. Zo wordt cultuur vaak benoemd in combinatie met etniciteit en geloofsovertuiging. Wel worden er kenmerken van cultuur gegeven. Iemand handelt 'vanuit' zijn cultuur en 'vanwege' zijn culturele achtergrond. Daarnaast bevindt een individu zich in de ene of de andere cultuur en kan zich niet in beide culturen bevinden, maar balanceert tussen culturen en heeft een identiteitsprobleem, of heeft een onrijpe persoonlijkheid. Deze resultaten wijzen uit dat er in de gepubliceerde strafzaken een culturalistische visie op cultuur wordt gehanteerd (Van Rossum, 1998).

Naast het aan het licht brengen van deze visie is er ook geconstateerd dat de gepubliceerde strafzaken geschreven zijn vanuit de referentiekaders van de eigen cultuur en er niet objectief gekeken wordt naar de gedragingen horend bij de cultuur van de betrokkenen. Dit sluit aan bij de stelling van Van Rossum (1998) dat de gedragingen en interpretaties van de

verdachten als afwijkend worden gezien van 'zoals het hoort'. Dit is op te merken uit zinnen zoals 'De culturele achtergrond van betrokkene met een bijzondere plek voor magisch denken', 'diezelfde culturele achtergrond heeft er bovendien aan bijgedragen' en (...) hulp krijgt bij de (cultureel bepaalde) problemen waar hij mee te kampen heeft'. Een persoon met een andere culturele achtergrond die zich niet assimileert aan de Nederlandse gebruiken en zijn of haar eigen culturele achtergrond behoudt, wordt omschreven als niet volledig ontwikkeld of heeft geen ontwikkelde persoonlijkheid of identiteit. Verder wordt in de gepubliceerde rapporten cultuur vaak benoemd in combinatie met een stoornis. Zo wordt er in sommige gepubliceerde strafzaken gesteld dat de culturele achtergrond de diagnose van een stoornis belemmert en de culturele achtergrond invloed heeft op de stoornis.

Inleiding

Een Japanner glimlacht als hij boos is en een Apache-Indiaan gaat zachter fluisteren naarmate hij woedender wordt, terwijl de doorsnee Hollandse jongen het tegenovergestelde zou doen. De Chinese scholier lacht zijn meester toe uit eerbied als hij terecht wordt gewezen, terwijl dat in Nederland als respectloos zou worden opgevat (Lucassen & Ruijter, 2002). In elke cultuur is gedrag verschillend en wordt gedrag anders geïnterpreteerd. Dit wordt ook wel semiotiek genoemd, de manier waarop mensen uit een bepaalde cultuur betekenissen toekennen aan verschijnselen om hen heen, en hoe zij hierop reageren. Deze semiotische systemen stellen personen uit een bepaalde cultuur in staat om met elkaar te communiceren. Zij hebben gemeenschappelijke interpretaties voor verschijnselen (Van Bork, Struik, Verkruijsse, & Vis, 2002).

Als mensen emigreren naar een ander land en te maken krijgen met een andere cultuur, kunnen deze semiotische systemen verschillen. De nieuwe cultuur waarin de immigrant terecht komt, kan andere interpretaties aan gedrag geven en andere verwachtingen hebben van gedrag of gesprekken. Zo kwam Dong Lu Chen in een lastig parket als Chinese immigrant in New York, toen hij erachter kwam dat zijn vrouw overspel had gepleegd. Uitgaande van Chen's achtergrond en de gebruiken in de streek van het Chinese platteland waar Chen vandaan komt, moest hij zijn vrouw ombrengen door haar met een hamer de schedel in te slaan. Volgens dit gebruik zou de man in het geval van overspel publiekelijk aankondigen dat hij van plan is om zijn vrouw te vermoorden, waarop de dorpsgemeenschap ingrijpt en het leven van de vrouw en de eer van de man redt. In dit geval bevond Chen zich in New York in plaats van in de Chinese dorpsgemeenschap. De rechter die deze zaak moest behandelen zat in een lastig parket. De semiotische systemen van inwoners van New York en de gemeenschap waar Chen vandaan kwam verschillen enorm. Chen had een verplichting om zijn vrouw te vermoorden volgens de gebruiken van het Chinese platteland. Chen werd niet tegengehouden door de gemeenschap in New York vanwege de verschillende interpretaties van de culturen. De rechter besloot rekening te houden met Chen's culturele achtergrond en veroordeelde hem voor een lichte vorm van doodslag (Bovens, 2006).

Rechters komen steeds vaker voor gelijksoortige situaties te staan, waar de culturele achtergrond van de betrokkene een rol speelt in de rechtszaak. De wetenschappers Bovens (2006), Van Rossum (1998) en Bovenkerk (2002) benadrukken het belang dat rechters in de huidige heterogene samenleving rekening houden met de referentiekaders die andere culturen hebben. De culturele achtergrond moet als relevant worden gezien door de rechters en advocaten. Hoe de cultuur van de betrokkene relevant wordt gemaakt in de gepubliceerde strafzaken wordt in dit rapport onderzocht.

In hoofdstuk één wordt in het theoretisch kader de relevante literatuur voor dit onderzoek gegeven, waaruit de hoofdvraag voortvloeit. In hoofdstuk twee wordt de toegepaste methode weergegeven, die bestaat uit de corpusbeschrijving, corpusanalyse en discoursanalyse. De resultaten worden vervolgens per analyse weergegeven in hoofdstuk drie. In het daaropvolgende hoofdstuk, hoofdstuk vier, worden de conclusies getrokken en de hoofd- en deelvragen beantwoord. Daarna worden er suggesties gegeven voor mogelijk vervolgonderzoek in hoofdstuk vijf, de discussie. Tot slot wordt de gebruikte literatuur weergegeven in de literatuurlijst.

Inhoudsopgave

1. Theoretisch kader	- 5 -
2. Methode	- 8 -
2.1 Corpusbeschrijving	- 8 -
2.2 Corpusanalyse	- 8 -
2.3 Discoursanalyse	- 9 -
3. Analyse.....	- 11 -
3.1 Corpusanalyse	- 11 -
3.2 Discoursanalyse	- 11 -
3.2.1 Definitie cultuur	- 11 -
3.2.2 Problemen toegeschreven aan cultuur	- 13 -
4. Conclusie.....	- 15 -
5. Discussie	- 16 -
Literatuurlijst.....	- 19 -

1. Theoretisch kader

In de rechtbank komen veel verschillende culturen bijeen. Dit komt mede doordat de rechtbank een weerspiegeling is van de Nederlandse samenleving, die steeds meer heterogeen wordt. Door de economisering en migratie komen veel mensen naar Nederland om hier een bestaan op te bouwen. Maar dat is het niet alleen, uit onderzoek blijkt dat er sprake is van een oververtegenwoordiging van allochtonen in de rechtbank (Bovenkerk, 2002). Wetenschappers spreken over verschillende verbanden tussen criminaliteit en allochtone daders. De criminaliteit onder allochtonen is volgens sommige wetenschappers een gevolg van de maatschappelijke achterstand van allochtonen, andere wetenschappers stellen dat de culturele aspecten en de sociale omgeving een rol spelen in de motivaties van allochtonen om strafbare feiten te begaan (Remarque, 2010). Een andere reden voor het verschijnsel van verschillende culturen in de rechtbank wordt niet gezocht in de neiging tot criminele activiteiten onder de allochtonen, maar in een andere oorzaak, namelijk dat allochtonen vaker verdacht en veroordeeld worden voor misdrijven (Van Beek, 2015).

De vele verschillende culturele identiteiten die samen komen in de rechtbank brengen verschillende gebruiken, religies, talen en referentiekaders met zich mee. De referentiekaders van mensen met een andere culturele achtergrond wijken af van het dominante wereldbeeld dat bestaat in het gastland (Van Sandelingenambacht, 2002). Van Rossum (1998) stelde al jaren geleden dat er een duidelijk verschil merkbaar is tussen de gedragingen en interpretaties van buitenlandse verdachten en die van Nederlandse verdachten, wat als afwijkend van 'zoals het hoort' wordt gezien.

Uit onderzoek van Örüçü (2002) blijkt dat culturele verscheidenheid in de rechtbank genegeerd wordt vanuit de institutie. De vaak voorkomende veronderstelling is dat allochtonen moeten assimileren in de Nederlandse cultuur en de normen en waarden van het gastland moeten overnemen. Dit leidt tot minder aandacht voor culturele diversiteit in de rechtbank. Dat culturele diversiteit in de rechtbank wordt genegeerd kan geconstateerd worden uit de volgende drie punten uit verschillende literatuur: 1) mensen met een andere culturele achtergrond dan de dominante Nederlandse achtergrond krijgen mogelijk een juridisch ongelijke behandeling, 2) zij kunnen vaak moeizamer gehoord worden in de rechtbank mede doordat zij de Nederlandse taal niet voldoende beheersen en/of doordat er een gebrek is aan tolken, vertalers en mediators, 3) en zij niet bekend zijn met de formele regels van de rechtbank.

Éen van de factoren waar een persoon met een andere culturele achtergrond in de rechtbank mee te maken krijgt, is dat hij of zij een juridisch ongelijke behandeling krijgt (Örüçü, 2002). De advocaat maakt een inschatting van de 'juridische relevantie' van de culturele achtergrond en beslist over het wel of niet naar voren brengen van culturele argumenten. In de inschatting die de advocaat maakt is het perspectief van de rechter meegenomen, de advocaat overweegt dat de rechter niet zit te wachten op vage en zachte argumenten met betrekking tot cultuur. Daarnaast vinden advocaten de betrouwbaarheid van de argumenten moeilijk in te schatten omdat zij vaak onbekend zijn met de cultuur in kwestie. Omdat advocaten hun kennis onvoldoende vinden, of omdat ze vinden dat het veel tijd en energie kost om zich in een cultuur te verdiepen en hun kennis op voldoende niveau te krijgen, laten ze de cultuur buiten beschouwing (Van Rossum, 1998). Een ander aspect

dat leidt tot een ongelijke behandeling in de rechtbank is dat mensen met een buitenlands uiterlijk nadelig worden behandeld door de rechter. Uit onderzoek is naar voren gekomen dat mensen met een buitenlands uiterlijk die geen Nederlands spreken een twintig keer grotere kans op een onvoorwaardelijke straf hebben, dan mensen met een Nederlands uiterlijk die Nederlands spreken. Voor mensen met een niet Nederlands uiterlijk die wel Nederlands spreken is de kans vijf keer zo groot (Wiersinga, 2002).

De tweede factor die de situatie in de rechtbank mogelijk kan bemoeilijken voor personen met een andere culturele achtergrond is dat zij de taal die gesproken wordt in de rechtbank vaak niet voldoende beheersen. Spolsky (2009, p. 115) stelt ook dat rechters vaak de behoefte aan communicatie negeren, gebruikmakend van hun hogere positie, ondanks dat de wet stelt dat alle participanten, de politie, rechters, jury, getuigen en verdachten, elkaar moeten kunnen begrijpen. Zo kan de verdachte door de taalbarrière uitingen niet begrijpen en daarnaast kan hij of zij niet taalvaardig genoeg zijn om zijn positie te verdedigen. Indien de betrokkene door het gebrek aan kennis van de gangbare taal ervoor kiest een andere taal te spreken, heeft dit invloed op de procedure van de zitting. De betrokken talen worden nooit gezien als neutraal. De door de betrokkene in de legale context gekozen taal heeft invloed op hoe hij of zij overkomt op de rechter en kan de uitkomst van de rechtszaak beïnvloeden (Angermeyer, 2013). Indien de betrokkene vanwege zijn of haar taalvaardigheid een tolk tot zijn of haar beschikking heeft, kunnen ook hierbij negatieve aspecten optreden. Het inzetten van tolken verloopt namelijk vaak niet efficiënt. Dagelijks verschijnen er rapporten over vertraagde of opgegeven zaken en veroordelingen die niet geldig zijn verklaard door inadequate interpretaties (Spolsky, 2009, p.116).

De derde factor die de situatie van mensen met een andere culturele achtergrond nadelig beïnvloedt is dat de geschreven en ongeschreven institutionele regels vaak niet bekend zijn bij de betrokkene met een andere culturele achtergrond. De betrokkene maakt gebruik van zijn of haar eigen referentiekaders en gedraagt zich op een manier die hij of zij wenselijk vindt in een situatie, mede door zijn of haar culturele achtergrond. De manier van spreken en gedragvormen sluiten vaak slecht aan bij de soortgelijke kenmerken van de officieren van justitie. Zo worden aan beide kanten misverstanden en irritaties gewekt, die een nadelige invloed hebben op het proces van een persoon met een andere culturele achtergrond (Willemse & Backbier, 2002).

Hoewel een andere culturele achtergrond dan de dominante Nederlandse cultuur nadelig kan zijn voor de verdachten, wordt er weinig aandacht aan besteed vanuit de institutie. Tegelijkertijd wordt cultuur gezien als een factor die een bepaald gedrag veroorzaakt. Cultuur kan omschreven worden als de normen en waarden van een groep die het gedrag van de leden van de groep kunnen beïnvloeden, evenals hun interpretaties over de betekenis van het gedrag van anderen (Spencer-Oatey, 2008, p.3). Cultuur vormt een kader waarbinnen bepaalde acties, manieren en gedragingen als wel of niet aanvaardbaar worden beschouwd. Binnen de culturalistische visie wordt cultuur omschreven als een onveranderbare kracht van normen en waarden die een dwingende invloed uitoefent op individuen (Van Rossum, 1998). Terwijl binnen de constructivistische visie, van bijvoorbeeld de antropoloog Geertz, het perspectief heerst dat cultuur de wereld codeert en decodeert in een onbewust proces van ontcijfering en (her)interpretatie. Betekenissen zijn dynamisch

en interpretatiekaders kunnen onderling verschillen maar kunnen zo ook naast elkaar bestaan en elkaar beïnvloeden (Wiersinga, 2002).

De culturele achtergrond kan zelfs worden gezien als een component die individuen dwingt om bepaalde handelingen te verrichten (Vitikainen, 2013). Zo kunnen verdachten aangeven dat hun culturele achtergrond een factor was die innerlijke en sociale druk heeft uitgeoefend (Bovens, 2006). Deze druk kan uit verschillende culturele motieven voortkomen. Volgens Vitikainen (2013) kan er onderscheid worden gemaakt tussen vijf verschillende soorten culturele motieven voor het plegen van strafbare feiten: *adhere*, *conformity*, *preservation*, *protection*, en *change*. De eerst benoemde motivatie *adhere* stelt dat mensen handelen vanuit de normen en de waarden van hun cultuur. Het *conformity* motief verwijst naar het handelen van individuen conform de verwachtingen van anderen van dezelfde culturele groep. Met betrekking tot de *preservation* motivatie, hebben individuen de wens om bepaalde praktijken die behoren tot hun cultuur te behouden, zodat deze praktijken ook voor de komende generaties beschikbaar zijn. De *protection* motivatie legt de nadruk op de redenen voor het handelen van een individu om de cultuur tegen invloeden van buitenaf te beschermen, een voorbeeld hiervan is eerwraak. De laatste motivatie *change* verwijst naar de gedachte om verandering in de eigen cultuur door te voeren omdat volgens het individu deze handeling geaccepteerd zou moeten worden in de betreffende cultuur. Daarom is het volgens Vitikainen (2013) van belang om niet naar de dominante interpretaties van cultuur te kijken maar juist of een lid van een cultuur gelooft dat hij of zij, vanuit de normen en waarden van zijn of haar cultuur, het juiste heeft gedaan voor zijn of haar cultuur.

Behalve dat cultuur wordt gezien als een factor die gedrag beïnvloedt, is het ook van belang dat iedereen, ongeacht culturele achtergrond, recht heeft op een gelijke behandeling. Mensen hebben recht op hoor en wederhoor en recht op een gelijke behandeling, wat in deze context betekent: een onpartijdige rechter en een rechtszaak waarin rekening wordt gehouden met cultuurverschillen (Wiersinga, 2002). Ideologisch zouden rechters zich meer bewust moeten zijn van de eigen veronderstellingen over culturele achtergronden. Rekening houden met de culturele achtergrond van de betrokkene is van belang voor zowel de betrokkene als voor de maatschappij. Integratie speelt hierbij een belangrijke rol, waarbij de eigen culturele identiteit behouden wordt en de host cultuur open staat voor ideeën en gebruiken uit de niet-dominante groep (Zhu, 2014). De rechtbank representeert de host cultuur, wat het interessant maakt om te kijken wat de houding van de rechtbank is ten opzichte van andere culturen. Er is weinig inzicht in wanneer cultuur relevant wordt gemaakt in strafzaken en hoe dit wordt gedaan. De manier waarop dit beschreven wordt in de gepubliceerde rapporten kan mogelijk iets zeggen over hoe de rechtbank, als host cultuur, omgaat met het culturele verweer en met argumentaties rond cultuur. Dit leidt tot de formulering van hoofdvraag van dit onderzoek:

Hoe wordt in Nederland de culturele achtergrond van de verdachte relevant gemaakt in de argumentaties in de opgestelde strafzaakrapporten van rechtspraak.nl?

Uit deze hoofdvragen zijn de volgende deelvragen naar voren gekomen:

1. Hoe vaak wordt cultuur relevant gemaakt in de rapporten van rechtspraak.nl?
2. Hoe wordt cultuur relevant gemaakt in strafzaken?

2. Methode

2.1 Corpusbeschrijving

Rechtspraak.nl is een online databank waarop gerechtelijke uitspraken worden gepubliceerd en publiekelijk toegankelijk zijn. Op rechtspraak.nl worden sinds december 1999 uitspraken geplaatst door de gerechten, die zelf verantwoordelijk zijn voor de plaatsing van deze uitspraken (Vogelaar, 2011). In de rapporten wordt samengevat hoe uitspraken tot stand zijn gekomen en welke verweren zijn aangedragen. Op rechtspraak.nl staan 1,8 miljoen rechtszaken. Deze zaken worden gepubliceerd aan de hand van selectiecriteria, opgesteld door De Raad voor de rechtspraak, de Hoge Raad der Nederlanden, de Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State en de besturen van de rechtbanken, de gerechtshoven, de Centrale Raad van Beroep en het College van Beroep voor het bedrijfsleven. Voorbeelden van selectiecriteria voor het plaatsen van uitspraken zijn (Rechtspraak, 1999):

- 1) Uitspraken in zaken die met een standaardformulering zijn afgedaan of die kennelijk ongegrond of niet-ontvankelijk verklaard zijn, worden niet gepubliceerd. Alle andere uitspraken wel.
- 2) Uitspraken in zaken die door de rechtbank of het gerechtshof door een meervoudige kamer zijn behandeld, worden zoveel mogelijk gepubliceerd.
- 3) Vonnissen waarbij een onvoorwaardelijke gevangenisstraf van 4 jaar of hoger is opgelegd
- 4) Vonnissen waarbij tbs is opgelegd
- 5) Vonnissen die betrekking hebben op misdrijven 'gericht tegen het leven', zoals moord, doorslag en dood door schuld

De data op rechtspraak.nl vormt een goed corpus voor dit onderzoek, het geeft een samenvatting van de gegeven argumentatie binnen de rechtszaak weer. Daarnaast zijn er op rechtspraak.nl zoekfuncties beschikbaar waarmee op datum, instantie, en rechtsgebieden gezocht kan worden. Verder kan er in het zoekveld zoektermen in gevuld worden als jurisprudentienummer, zaaknummer, en andere kenmerken. De website biedt de kans om inzicht te krijgen in hoe vaak en op welke manier cultuur relevant wordt gemaakt in de rechtspraak en zo de hoofdvraag en deelvragen van dit onderzoek te beantwoorden. Met behulp van een corpus analyse en een discoursanalyse zijn de op rechtspraak.nl aangeboden data geanalyseerd. In de komende twee paragrafen worden beide analyses verder toegelicht.

2.2 Corpusanalyse

Om de eerste deelvraag te beantwoorden *Hoe vaak wordt cultuur relevant gemaakt in de rapporten van rechtspraak.nl?* wordt er aan de hand van een corpusanalyse een inventarisatie gemaakt van hoe vaak in de gepubliceerde strafzaken wordt beschreven dat de verdachte uit een andere cultuur afkomstig is dan de dominante Nederlandse cultuur. Eerst is er gekeken naar het totaal aantal gepubliceerde strafzaken op rechtspraak.nl tussen 1 januari 2010 en 1 januari 2016. Om dit corpus te vinden zijn er op rechtspraak.nl filters ingesteld. Deze filters worden in tabel 1 weergegeven.

Tabel 1. Gebruikte filters voor totstandkoming van het corpus voor de corpusanalyse

Categorie	Filters
Uitspraken	Gepubliceerde uitspraken
Rechtsgebieden	Strafrecht
Instanties	Rechtbanken
Datum uitspraken	1 januari 2010 tot 1 januari 2016

Om te onderzoeken in hoeveel van deze gepubliceerde rechtspraken cultuur relevant wordt gemaakt zijn er dezelfde filters ingesteld als te vinden in tabel 1. Vervolgens zijn er de volgende zoektermen toegevoegd: 1) Cultuur, 2) Culturele en 3) Cultureel.

De rechtspraken die dubbel naar boven zijn gekomen doordat zij meer dan één van deze termen bevatten zijn eruit gefilterd. Daarnaast worden er in dit onderzoek alleen de strafzaken geanalyseerd waarin er wordt verwezen naar de culturele achtergrond van een individu die gevormd wordt door nationale normen en waarden, zaken waarin er wordt verwezen naar bijvoorbeeld de bedrijfscultuur of verenigingscultuur worden buiten beschouwing gelaten. Dit onderzoek richt zich op hoe de culturele achtergrond van de verdachte relevant wordt gemaakt, daarom zijn de strafzaken waarbij de culturele achtergrond van iemand anders dan de dader relevant wordt gemaakt niet meegerekend. Om alleen strafzaken te selecteren waarin de culturele achtergrond van de verdachte wordt benoemd, is er gekeken of er in de rapporten beschreven wordt dat de cultuur van de verdachte afwijkt van de Nederlandse. Voorbeelden hiervan zijn 'onbekendheid met de Nederlandse cultuur' en 'de nieuwe Nederlandse cultuur'.

Na het wegfilteren van irrelevante strafzaken voor dit onderzoek is het overgebleven aantal zaken vergeleken met het totaal aantal gepubliceerde strafzaken in de periode van 1 januari 2010 tot 1 januari 2016. Op deze manier is er vastgesteld in hoeveel gepubliceerde uitspraken de culturele achtergrond van de verdachte relevant wordt gemaakt.

2.3 Discoursanalyse

Om meer de diepte in te gaan en uitspraken te kunnen doen over hoe de culturele achtergrond van de verdachte relevant wordt gemaakt in strafzaken, en zo de tweede deelvraag te beantwoorden, is er gebruik gemaakt van een discoursanalyse.

Van den Berg geeft in het artikel discoursanalyse in KWALON (2004) een toelichting op het begrip discoursanalyse. Deze definitie wordt toegepast in dit onderzoek. Volgens Van de Berg (2004) is deze kwalitatieve methode geschikt voor het analyseren van taal als betekenisdrager. Taal functioneert niet alleen als een middel om te communiceren maar geeft ook een betekenis aan de wereld om ons heen. Daardoor worden er met taal impliciete boodschappen uitgewisseld en verbanden gelegd. Zo wordt er door taal betekenis gegeven aan ideeën, concepten en identiteiten. De discoursanalyse is een kwalitatieve methode waarmee onderzocht kan worden op welke manier meningen en werkelijkheden aan de hand van taal geconstrueerd worden. Binnen teksten kan aan de hand van de discoursanalyse gekeken worden naar de opbouw van teksten, de relatie tussen tekstdelen en de relatie met de context.

Een discoursanalyse is een methode om de heersende discours van een tekst te achterhalen. De heersende discours geeft inzicht in de sociale structuren die in een tekst verweven zijn en die naar de oppervlakte komen na het uitvoeren van de analyse (Van Dijk, 1993). In dit onderzoek is er aan de hand van de discoursanalyse, onderzocht wat de heersende discours is in de gepubliceerde strafzaken van rechtspraak.nl. Deze discoursanalyse is uitgevoerd op twintig gepubliceerde strafzaken. Twintig zaken bieden de mogelijkheid om elementen van de rapporten systematisch te analyseren en dominante elementen in de teksten bloot te leggen. Criteria voor de twintig gekozen strafzaken worden weergegeven in tabel 2.1.

Tabel 2.1 Criteria voor de discoursanalyse van de strafzaken

Nr.	Criteria
1	De rechtszaken zijn gevonden aan de hand van dezelfde filters (tabel 1) en zoektermen als die gebruikt zijn bij de corpusanalyse (Cultuur, Culturele en Cultureel).
2	De rechtszaken moeten uit verschillende jaren zijn
3	De rechtszaken hebben plaats gevonden in uiteenlopende rechtbanken
4	De rechtszaken bevatten verschillende zoektermen
5	Tussen de datum van de uitspraak en de datum van publicatie van de uitspraak zijn niet meer dan drie dagen.

Deze criteria hebben geleid tot een sub-corpus van twintig strafzaken weergegeven in tabel 2.2.

Tabel 2.2. Geselecteerde strafzaken voor de discours analyse

Nr.	Rechtszaaknummer	Instantie	Datum Publicatie	Zoektermen
1	ECLI:NL:RBROT:2014:8993	Rechtbank Rotterdam	04-11-2014	cultureel, culturele, cultuur
2	ECLI:NL:RBROT:2013:8845	Rechtbank Rotterdam	11-11-2013	culturele , cultuur
3	ECLI:NL:RBAMS:2015:1222	Rechtbank Amsterdam	06-03-2015	culturele
4	ECLI:NL:RBSGR:2012:BX5081	Rechtbank 's-Gravenhage	21-08-2012	cultureel, culturele
5	ECLI:NL:RBMAA:2011:BP3069	Rechtbank Maastricht	03-02-2011	culturele
6	ECLI:NL:RBOBR:2013:4962	Rechtbank Oost-Brabant	06-09-2013	culturele
7	ECLI:NL:RBGEL:2015:10	Rechtbank Gelderland	06-01-2015	culturele
8	ECLI:NL:RBGRO:2010:BO0132	Rechtbank Groningen	12-10-2010	culturele
9	ECLI:NL:RBARN:2012:BY7611	Rechtbank Arnhem	03-01-2013	culturele, cultuur
10	ECLI:NL:RBOBR:2014:2210	Rechtbank Oost-Brabant	29-04-2014	cultureel, culturele
11	ECLI:NL:RBMNE:2014:1492	Rechtbank Midden-Nederland	18-04-2014	cultureel, culturele
12	ECLI:NL:RBAMS:2010:BN6061	Rechtbank Amsterdam	07-09-2010	cultureel, culturele, cultuur
13	ECLI:NL:RBROT:2014:1684	Rechtbank Rotterdam	07-03-2014	culturele
14	ECLI:NL:RBMNE:2013:2751	Rechtbank Midden-Nederland	16-07-2013	culturele
15	ECLI:NL:RBZUT:2010:BN1021	Rechtbank Zutphen	13-07-2010	culturele , cultuur
16	ECLI:NL:RBARN:2010:BM4129	Rechtbank in Arnhem	12-05-2010	cultureel, culturele, cultuur
17	ECLI:NL:RBZUT:2012:BY4058	Rechtbank Zutphen	23-11-2012	culturele
18	ECLI:NL:RBOBR:2013:6489	Rechtbank Oost-Brabant	22-11-2013	cultureel, culturele
19	ECLI:NL:RBAMS:2012:BV8261	Rechtbank Amsterdam	08-03-2012	culturele, cultuur
20	ECLI:NL:RBNHO:2015:7790	Rechtbank Noord-Holland	14-09-2015	cultureel, culturele, cultuur

3. Analyse

3.1 Corpusanalyse

De resultaten van de corpusanalyse laten zien dat 58.798 strafzaken zijn gepubliceerd in de periode 1 januari 2010 tot 1 januari 2016. Allereerst is er gekeken naar het aantal hits na gebruik van de geselecteerde zoektermen: Cultuur, Culturele, Cultureel.

Dit benoemen van de culturele achtergrond gebeurt voornamelijk door middel van de zoekterm Cultuur (48,4%), met op de tweede plaats zoekterm Culturele (38,9%), zoekterm Cultureel (12,7%) wordt bijna niet gebruikt in de gepubliceerde strafzaken.

Vervolgens zijn voor dit onderzoek irrelevante strafzaken uit de resultaten gefilterd zodat er alleen strafzaken overbleven waarin de culturele achtergrond van de verdachte relevant wordt gemaakt. Van de 58.798 gepubliceerde strafzaken zijn er in 129 gepubliceerde strafzaken de culturele achtergrond van de verdachte naar voren gekomen. Dit betekent dat in de afgelopen zes jaar de culturele achtergrond van de verdachte relevant werd gemaakt in 0,22% van de gepubliceerde strafzaken.

3.2 Discoursanalyse

Uit de discoursanalyse die uitgevoerd is op de twintig geselecteerde strafzaken kwamen twee sterke patronen naar voren. Ten eerste wordt er geen definitie van cultuur gegeven in de gepubliceerde strafzaken. Ten tweede worden er problemen toegeschreven aan cultuur. Hieronder volgt een toelichting per patroon.

3.2.1 Definitie cultuur

Cultuur is een vaag begrip in de gepubliceerde strafzaken. Er wordt geen expliciete definitie gegeven van cultuur terwijl er wel naar verwezen wordt. Vaak wordt er dan gebruik gemaakt van de woorden 'culturele achtergrond' om de cultuur van de verdachte relevant te maken in de rechtszaak. Een voorbeeld hiervan: (...), *gaat de rechtbank er van uit dat de culturele achtergrond van de verdachte een rol heeft gespeeld bij het bepalen van zijn wil en bij het maken van de keuze om zijn oom te helpen*. Daarnaast, wordt cultuur vaak in combinatie genoemd met etniciteit en geloofsovertuigingen, dat gebeurt bijvoorbeeld als volgt: *Deze afhankelijke instelling lijkt samen te hangen met een opvoeding waar verdachte vanuit de Turkse cultuur en het Islamitisch geloof sterk beïnvloed wordt (...)*.

Afgezien van het feit dat cultuur niet wordt gedefinieerd, wordt in de gepubliceerde rapporten op rechtspraak.nl wel beschreven hoe cultuur gedrag van de verdachte heeft beïnvloed. In de rapporten wordt gesteld dat betrokkenen handelen 'vanuit' hun cultuur of 'vanwege' hun cultuur. Dit stelt dat cultuur een vast gegeven is waaruit mensen handelen, in tabel 3 zijn hier voorbeelden van weergegeven.

Tabel 3. Betrokkene handelt vanuit of vanwege hun cultuur

Nr.	Uiting in gepubliceerde strafzaak
1.	<i>Mogelijk enige druk vanuit de cultuur (...)</i>
2.	<i>Vanuit zijn cultuur en persoonlijkheidsstructuur presenteert verdachte zich (...)</i>
3.	<i>Verdachte vanuit de Turkse cultuur en Islamitische geloof,(...)</i>
4.	<i>Hij heeft vanuit deze culturele achtergrond (...)</i>
5.	<i>Bezien vanuit de culturele waarden waarmee hij is opgegroeid,</i>
6.	<i>Zowel vanwege haar cultuur als vanwege haar godsdienst bevond de verdachte (...)</i>
7.	<i>Vanwege (..) en de verbondenheid van verdachte aan de Turkse cultuur</i>

In de gepubliceerde strafzaken wordt er gekeken of verdachten *vanuit* hun culturele achtergrond hebben gehandeld door te refereren aan kenmerken van de cultuur van de betrokkenen. Zo wordt er naar dominante elementen van de cultuur verwezen en gekeken of de betrokkene handelde naar deze dominante kenmerken. Hiermee wordt onderbouwd waarom bepaalde handelingen door de betrokkenen, vanuit de normen en waarden van zijn of haar cultuur, zijn uitgevoerd. Voorbeelden hiervan zijn eer, de kuisheid van een vrouw en een voor een bevolkingsgroep gebruikelijke massage, zie tabel 4. Zo wordt gesteld dat de leden van de betreffende cultuur hetzelfde denken over de dominante kenmerken. Volgens Vitikainen (2013) moet er gekeken worden of een lid in de veronderstelling is dat hij of zij het juiste doet voor zijn of haar cultuur. In de rapporten heerst er een andere visie en wordt er gekeken of de betrokkene heeft gehandeld zoals kenbaar is voor zijn of haar cultuur.

Tabel 4. Kenmerken van culturen

Nr.	Uiting in gepubliceerde strafzaak
1.	<i>Verdachte heeft verklaard dat hij het letsel per ongeluk heeft toegebracht tijdens een binnen zijn bevolkingsgroep gebruikelijke massage. (..)Verdachte heeft verklaard dat hij tijdens zijn jeugd jaren in Guinee heeft gezien hoe zowel mannen als vrouwen kleine kinderen masseren. Hij heeft vanuit deze culturele achtergrond ook [slachtoffer] gemasseerd.</i>
2.	<i>(..) is gebleken dat overspel in de Turkse cultuur niet alleen leidt tot schending van de kuisheid van een vrouw, maar ook tot aantasting van het aanzien of de eer van de – bedrogen – echtgenoot.</i>

Naast het benoemen van kenmerken die behoren bij een cultuur wordt er binnen de gepubliceerde rapporten een situatie geschetst waarin de betrokkene zich bevindt doordat hij of zij uit een andere cultuur komt. Er wordt gesproken over betrokkenen met een identiteitsprobleem, een gestagneerde identiteitsontwikkeling, een zwakke identiteit, een onrijpe persoonlijkheid en over een betrokkene die ‘balanceert’ tussen twee culturen. De voorbeelden van deze uitingen staan onderstreept weergegeven in tabel 5. Dit geeft inzicht in de visie op cultuur, namelijk dat een persoon zich bevindt in de ene of de andere cultuur. De betrokkene kan zich niet in beide culturen bevinden, maar balanceert tussen twee culturen, heeft een identiteitsprobleem, of heeft een onrijpe persoonlijkheid. Hier wordt de constructivistische visie op cultuur uitgesloten: dat mensen een cultuur vormen in interactie, en dat constante verandering plaatsvindt door interne processen en invloeden van buitenaf.

Dit laat niet alleen zien dat er in de gepubliceerde strafzaken een culturalistische visie heerst, maar ook dat de betrokkenen die hun eigen culturele achtergrond behouden, als niet volledig ontwikkeld worden gezien. Binnen de gepubliceerde rapporten wordt gesteld dat de betrokkenen geen volgroeide persoonlijkheid hebben.

Tabel 5. Situatie waar de betrokkene zich in bevindt door een andere culturele achtergrond.

Nr.	Uiting in gepubliceerde strafzaak
1.	<i>Gestagneerde identiteitsontwikkeling(...), <u>identiteitsprobleem</u>, (...) die ook bepaald is door zijn culturele achtergrond</i>
2.	<i>Betrokkene is een sociaal cultureel <u>ontwortelde</u> man van Ghanese afkomst</i>
3.	<i><u>Balanceert</u> tussen de normen en waarden van twee culturen</i>
4.	<i><u>Zwakke identiteit</u> van betrokkene</i>
5.	<i>Gezien de <u>onrijpe persoonlijkheid</u> van betrokkene en de voor hem, door zijn culturele ambivalentie</i>
6.	<i>Betrokkene zal moeten leren omgaan met zijn twee referentiekaders (de Afghaanse en Nederlandse) en van daaruit <u>een eigen volwassen identiteit ontwikkelen</u></i>
7.	<i>(..) hulp krijgt bij de (<u>cultureel bepaalde</u>) problemen waar hij mee te kampen heeft.</i>

3.2.2 Problemen toegeschreven aan cultuur

Een gevonden patroon in de data is dat cultuur wordt gezien als een factor die druk uit kan oefenen, en de keuzevrijheid van de betrokkene kan beperken (tabel 6). Dit sluit aan bij de visies van Bovens (2006) en Vitikainen (2013), die stellen dat de culturele achtergrond kan worden gezien als een component die individuen dwingt bepaalde handelingen uit te voeren. Het culturele motief gedefinieerd door Vitikainen (2013) dat hierbij hoort, is de conformity motivation, de motivatie voor individuen om te handelen naar de verwachtingen van de leden van dezelfde culturele groep.

Tabel 6. Druk en beperking van keuzevrijheid door cultuur

Nr.	Uiting in gepubliceerde strafzaak
1.	<i>Culturele en godsdienstige druk</i>
2.	<i>Zowel vanwege haar cultuur als vanwege haar godsdienst bevond de verdachte zich onder een zodanige druk</i>
3.	<i>Cultuur- dan wel geloofsgerelateerde druk</i>
4.	<i>Uit de cultuur voortvloeiende beperking in zijn wils- of handelingsvrijheid</i>
5.	<i>De beperking van de keuzevrijheid die de verdachte op basis van zijn culturele achtergrond naar alle waarschijnlijkheid ervaren heeft,</i>
6.	<i>Mogelijk enige druk vanuit de cultuur</i>

Eerwraak wordt ook benoemd in de strafzaken en sluit aan bij de motivatie protection motivation, de motivatie om de cultuur tegen invloeden van buitenaf te beschermen. In de rapporten wordt het doen van uitspraken over eerwraak voorzichtig omschreven. Zo wordt er in de rapporten gesproken over een zaak waarin *'het heel goed mogelijk is dat de*

verdachte eerwraak heeft gepleegd' en dat er *'mogelijk sprake kan zijn van een soort culturele eerwraak'*.

In de rapporten worden bij het benoemen van deze twee motieven woorden gebruikt die negatieve connotaties met zich meebrengen. Dit betreft woorden als *'De culturele achtergrond van betrokkene met een bijzondere plek voor magisch denken*' en *'diezelfde culturele achtergrond heeft er bovendien aan bijgedragen*'. Dit laat zien dat in de rapporten de handelingen beoordeeld worden vanuit een eigen referentiekader en men niet objectief is tegenover de handelingen of gedragingen horend bij de cultuur van de betrokkene. De gedragingen en interpretaties zijn afwijkend van 'zoals het hoort' (Van Rossum, 1998). Ook laat de stelling (...) *hulp krijgt bij de (cultureel bepaalde) problemen waar hij mee te kampen heeft*. zien dat binnen de rapporten de mening heerst dat cultuur een factor is die problemen veroorzaakt en dat het beste voor de betrokkenen is te assimileren in de Nederlandse cultuur. Örüçü (2002) stelt ook dat het een vaak voorkomende veronderstelling is dat de allochtonen de normen en de waarden van het gastland moeten overnemen.

Naast dat uit de rapporten blijkt dat de veronderstelling heerst dat de betrokkenen zich moeten assimileren aan de Nederlandse cultuur is het volgende patroon naar voren gekomen uit de discoursanalyse: cultuur wordt vaak benoemd in combinatie met stoornissen. Dit patroon is nog verder onder te verdelen in de volgende categorieën: 1) cultuur en stoornissen worden samen benoemd, 2) de culturele achtergrond belemmert de diagnose van een stoornis en 3) de culturele achtergrond heeft invloed op de stoornis van de betrokkene. Hieronder worden deze categorieën toegelicht.

Zoals weergegeven in tabel 7 wordt de culturele achtergrond van de betrokkenen in dezelfde zin of alinea benoemd als een stoornis. Dit wijst erop dat er een verband wordt gelegd tussen het (wel of niet) hebben van een stoornis en de culturele achtergrond van de verdachte.

Tabel 7. Cultuur en stoornissen samen benoemd

Nr.	Uiting in gepubliceerde strafzaak
1.	<i>Vanwege de bij verdachte aanwezige <u>Oppositieeel- Opstandige Gedragsstoornis en de verbondenheid van verdachte aan de Turkse cultuur</u></i>
2.	<i>Bij verdachte is geen sprake van <u>een ziekelijke stoornis in engere zin, maar wel van een identiteitsprobleem, van een voor zijn leeftijd nog te grote afhankelijkheid van zijn ouders (met name zijn vader), die ook bepaald is door zijn culturele achtergrond en de sterke gemeenschapscultuur die daarin een rol speelt.</u></i>
3.	<i>Betrokkene is een <u>sociaal cultureel ontwortelde man van Ghanese afkomst, die sinds zijn 30ste levensjaar in Nederland verblijft. (...) Hij is gediagnosticeerd met zwakbegaafdheid en een persoonlijkheidsstoornis met narcistische, paranoïde en antisociale trekken. Tevens is er sprake van trekken van psychopathie.</u></i>

Naast dat stoornissen en cultuur in dezelfde alinea of zin worden benoemd, wordt in de gepubliceerde strafzaken van rechtspraak.nl cultuur gezien als een belemmering voor het vaststellen van een eventuele stoornis, bijvoorbeeld *'(...) alsmede zijn bijzondere culturele*

achtergrond nopen tot terughoudendheid in het vaststellen van een eventuele persoonlijkheidsstoornis'. Hier wordt gesteld dat de rechtbank niet in staat is om een uitspraak te doen over een persoonlijkheidsstoornis doordat de twee items, de culturele achtergrond en de stoornis, dichtbij elkaar liggen en dat het moeilijk is om onderscheid te maken tussen beide aspecten. Hetzelfde is op te merken aan de uiting *'voorbeelden zijn naar het oordeel van de rechtbank mede gelet op hetgeen de deskundigen hebben opgemerkt over de culturele context, onvoldoende om de conclusie dat er (nog steeds) sprake is van een stoornis'*. Door de culturele context is het lastig vast te stellen of er sprake is van een stoornis of dat de gedragingen van de betrokkenen voortkomen uit hun cultuur.

Tot slot wordt er gesteld dat de culturele achtergrond van de betrokkene of het niet assimileren van de betrokkene een rol heeft gespeeld bij de mate van een stoornis. Zoals weergegeven in de uiting *'De culturele achtergrond van betrokkene met een bijzondere plek voor magisch denken in combinatie met zijn religieuze beleving zijn daarnaast factoren die nog sterk kunnen inwerken op betrokkenes in de basis wat verhoogde achterdocht en zijn psychotische kwetsbaarheid'*. In deze uiting wordt cultuur gezien als een factor die een invloed heeft op de psychotische kwetsbaarheid van de betrokkene. Vervolgens stelt de uiting *'(...) Persoonlijke (PDD-NOS) achtergrond (met in het verlengde daarvan een pestverleden) van [veroordeelde]. De ouders leken in eerdere fasen niet goed in staat om het gedrag van [veroordeelde] bij te sturen en om grip te krijgen op zijn ontwikkeling. Hier lijkt acculturatieproblematiek een rol te hebben gespeeld, (...)'* dat de culturele achtergrond en het niet kunnen aanpassen aan de Nederlandse cultuur een rol hebben gespeeld in zijn ontwikkeling en geleid hebben tot een Pervasieve ontwikkelingsstoornis (PDD-NOS).

4. Conclusie

In dit hoofdstuk wordt antwoord gegeven op de hoofdvraag *'Hoe wordt in Nederland de culturele achtergrond van de verdachte relevant gemaakt in de argumentaties in de opgestelde strafzaakrapporten van rechtspraak.nl?'*.

De corpusanalyse is uitgevoerd om antwoord te kunnen geven op de eerste deelvraag: *Hoe vaak wordt cultuur relevant gemaakt in de rapporten van rechtspraak.nl?* Uit het corpus onderzoek bleek dat er op de site rechtspraak.nl 58.798 strafzaken zijn gepubliceerd in de periode 1 januari 2010 tot 1 januari 2016. In deze gepubliceerde strafzaken werd in 129 zaken cultuur relevant gemaakt. Dit betekent dat in 0,22% van de gepubliceerde strafzaken, in de afgelopen zes jaar, de culturele achtergrond van de verdachte relevant werd gemaakt. Dit is relatief weinig, aangezien, zoals in het theoretisch kader besproken, er een oververtegenwoordiging is van allochtone betrokkenen in de rechtszaal. Het is opvallend dat er volgens de literatuur veel allochtonen betrokkenen zijn, terwijl de culturele achtergrond in slechts 0,22 % van de gepubliceerde strafzaken relevant wordt gemaakt. Dit sluit aan bij de resultaten van het onderzoek van Örüçü (2002) waaruit blijkt dat culturele verscheidenheid in de rechtbank genegeerd wordt vanuit de institutie.

De discoursanalyse is uitgevoerd op twintig gepubliceerde strafzaken om een antwoord te geven op de tweede deelvraag: *Hoe wordt cultuur relevant gemaakt in strafzaken?* Uit de discoursanalyse bleek dat er in de gepubliceerde rapporten verschillende patronen te

vinden zijn. Deze patronen zijn ingedeeld in 1) de definitie van cultuur en 2) problemen toegeschreven aan cultuur.

Ten eerste kan uit de discoursanalyse geconcludeerd worden dat in de gepubliceerde rapporten een culturalistische visie op cultuur wordt weergegeven, dat cultuur wordt gezien als een statisch en onveranderlijk gegeven. Mensen handelen *vanuit* hun cultuur en handelen *vanwege* hun culturele achtergrond. Om te kijken of bepaalde gedragingen passen binnen de cultuur van de betrokkenen en of de betrokkenen hebben gehandeld vanuit hun culturele achtergrond, wordt er gekeken naar dominante kenmerken van de cultuur van de betrokkenen, ervan uitgaand dat deze kenmerken dan dus ook gelden voor het individu in de rechtbank. De betrokkene bevindt zich in de ene of de andere cultuur, 'balanceert tussen culturen' heeft 'een identiteitsprobleem', of heeft 'een onrijpe persoonlijkheid'. Dit sluit uit dat mensen een cultuur vormen in interactie en dat cultuur een dynamisch proces is dat beïnvloed wordt door invloeden van buitenaf. Verder kan er uit de gepubliceerde rapporten opgemerkt worden dat er weinig rekening gehouden wordt met de vraag of de betrokkene er van uitging dat hij of zij het juiste deed vanwege zijn of haar culturele achtergrond (Vitikainen, 2013). In plaats daarvan wordt er gekeken of zijn of haar gedragingen voorkomen in de cultuur waar de betrokkene vandaan komt. Door dit te doen wordt er mogelijk een stereotipe beeld van de cultuur gecreëerd (Van Beek, 2015).

Ten tweede kan er geconcludeerd worden dat door de onbekendheid van 'de andere cultuur' de gedragingen van de betrokkenen als ongewoon worden gezien. Er wordt in de gepubliceerde strafzaken gesproken over 'bijzondere culturele achtergronden' en 'een bijzondere plek voor magisch denken'. Een persoon met een andere culturele achtergrond die geen afstand doet van zijn eigen culturele achtergrond wordt omschreven als niet volledig ontwikkeld of heeft geen ontwikkelde persoonlijkheid of identiteit. Daarnaast wordt er een relatie gelegd tussen een culturele achtergrond en het al dan niet hebben van een stoornis of de mate van een stoornis.

5. Discussie

Dit onderzoek draagt bij aan de relatief weinig talige onderzoeken die zijn uitgevoerd op het gebied van cultuur in de rechtbank. Er zijn echter wel veel onderzoeken uitgevoerd vanuit de Criminologie, voorbeelden hiervan zijn de gebruikte onderzoeken voor dit onderzoek van Bovenkerk (2002), Bovens (2006), Van Sandelingenambacht (2002), Örüçü (2002) en Wiersinga (2002). Dit onderzoek bekijkt cultuur in de rechtbank vanuit een andere invalshoek, bovendien wordt er gekeken naar discours binnen de gepubliceerde strafzaken op rechtspraak.nl. Hoe cultuur relevant wordt gemaakt in de rapporten geeft inzicht in de heersende discours van de gepubliceerde uitspraken (Van Dijk, 1993).

Uit dit onderzoek zijn drie interessante patronen naar voren gekomen, namelijk 1) dat er slechts in 0,22% van de gepubliceerde strafzaken, in de afgelopen zes jaar, de culturele achtergrond van de verdachte relevant werd gemaakt, 2) dat in de gepubliceerde rapporten geen definitie van cultuur wordt gegeven en er een culturalistische visie heerst binnen de gepubliceerde rapporten, en 3) dat er problemen worden toegeschreven aan de culturele achtergrond van de verdachte. Deze patronen behoeven verder onderzoek.

De conclusies van dit onderzoek zijn gebaseerd op twintig gepubliceerde strafzaken, en geven daarom alleen de mogelijkheid om uitspraken te doen over de heersende discours binnen deze gepubliceerde rapporten. De gerechten zijn verantwoordelijk voor het online plaatsen van de rapporten. Deze rapporten zijn echter opgesteld door de griffiers, daarom moet er rekening mee gehouden worden dat het perspectief van de griffier mogelijk invloed heeft op de opgestelde rapporten. Zoals blijkt uit het onderzoek van Sliedrecht en Van Charldorp (2011) vindt er een verandering plaats wanneer een gesproken verhoor wordt omgezet naar een geschreven proces-verbaal, via woordgebruik en verandering van perspectief. Sneijder (2011) stelt in *Citaten in requisitoir en pleidooi: een retorische structuur* dat een citaat van een spreker van betekenis kan veranderen door deze zo in de context te plaatsen dat er een vermindering of juist toename van geloofwaardigheid plaatsvindt. Hierdoor kunnen de uitspraken niet gegeneraliseerd worden en kunnen er geen uitspraken worden gedaan over het heersende discours in alle uitspraken, het discours binnen de rechtszaal of over het perspectief van rechters.

Over de rapportages van de griffier zijn voorafgaand aan dit onderzoek verschillende aannames gedaan. Er is vanuit gegaan dat de belangrijkste zaken die besproken zijn in de rechtszaak vermeld worden in de rapporten, aannemende dat de griffiers de belangrijkste elementen van de rechtszaak rapporteren. Daarnaast is verondersteld dat indien de cultuur van de verdachte relevant werd gemaakt in de strafzaak dit vermeld is in de gepubliceerde rapporten. Etnografisch onderzoek zal moeten uitwijzen of deze aannames rechtvaardig zijn. Door het uitvoeren van etnografisch onderzoek kan er gewaarborgd worden dat er geen relevante aspecten voor dit onderzoek buiten beschouwing worden gelaten.

Verder onderzoek zou moeten laten blijken of het definiëren van cultuur het relevant maken van de culturele achtergrond van de betrokkene vergemakkelijkt en of op deze wijze cultuur voor advocaten en rechters een toegankelijker onderwerp wordt om aan te snijden. Het eerste patroon wat uit de discoursanalyse naar voren is gekomen is dat er, wanneer de cultuur van de betrokkene als een relevante factor binnen de rechtszaak benoemd wordt, geen definitie van cultuur wordt gegeven in de gepubliceerde rapporten van rechtspraak.nl. Uit de literatuur blijkt ook dat advocaten de betrouwbaarheid van de argumenten rondom cultuur moeilijk in te schatten vinden omdat zij onbekend zijn met de cultuur in kwestie (Van Rossum, 1998). Het formuleren van een definitie van cultuur kan mogelijk bijdragen aan het begrijpen van mensen met andere achtergronden door rechters en advocaten en het aankaarten van cultuur toegankelijker maken.

Daarnaast zou onderzoek moeten uitwijzen of het definiëren van cultuur volgens de constructieve visie meer begrip creëert voor mensen met een andere culturele achtergrond. Uit dit onderzoek blijkt dat er in de gepubliceerde strafzaken de culturalistische visie van cultuur wordt gehanteerd, waardoor cultuur als een statisch gegeven wordt gezien. Hiermee wordt de visie uitgesloten dat cultuur geconstrueerd wordt door middel van interactie. Er zijn volgens deze visie geen harde grenzen tussen culturen maar geleidelijke overgangen. Zo kunnen personen ervoor kiezen om zich aan te passen aan de belangrijke normen en waarden van de host-cultuur en tegelijkertijd de normen en waarden van hun eigen culturele achtergrond te behouden. Mogelijk zou door het verschuiven van de culturalistische visie naar een constructieve visie, onderling begrip gecreëerd worden en

zouden mensen met een andere culturele achtergrond niet gezien worden als onbekend, een onderontwikkeld persoon, of sterker nog: iemand met een stoornis.

Er is reeds bekend uit andere onderzoeken dat cultuur en etniciteit kan leiden tot een andere diagnose door deskundigen. Deze andere diagnose kan leiden tot een ander advies bij de rechter. Het is dus van groot belang dat zowel de deskundige als de rechter culture sensitive zijn (Van Oploo, 2013).

De vraag die na dit onderzoek onbeantwoord blijft is in hoeverre de Nederlandse rechtbank rekening moet houden met de culturele achtergrond van de verdachten om een goede balans te bereiken tussen het behouden van de normen en waarden van de Nederlandse maatschappij en het cultuur sensitief opstellen tegenover andere culturen?

Vervolgens kan men zich afvragen wie er eigenlijk verantwoordelijk gesteld moet worden voor het missen van culturele sensitiviteit in de rechtbank: de rechtbank zelf of de Nederlandse maatschappij?

Literatuurlijst

- Örücü, E. (2002). Waar wet en cultuur elkaar ontmoeten. *Justitiële verkenningen*, 5 02, 96.
- Bovenkerk, F. (2002). Culturele misdaad en Nederlands strafrecht. *Justitiële verkenningen*, 5 02, 56.
- Bovens, M. A. (2006). Cultuur als verweer, Een rechtspolitieke verkenning. In M. Bovens, *Multiculturaliteit in de strafrechtspleging* (pp. 137-150). Utrecht: Boom Uitgevers.
- Lucassen, J., & Ruijter, A. D. (2002). *Nederland multicultureel en pluriform?: Een aantal conceptuele studies*. Aksant Academic Publishers.
- Rechtspraak. (1999, december 01). *Rechtspraak*. Opgehaald van Rechtspraak: www.Rechtspraak.nl
- Remarque, P. (2010, juni 25). *Helpt Marokkaanse jongens in aanraking met politie*. Opgehaald van Volkskrant.nl: <http://www.volkskrant.nl/magazine/helpt-marokkaanse-jongens-in-aanraking-met-politie~a1002064/>
- Sliedrecht, K. Y., & van Charldorp, T. C. (2011). *Tussen spraak en schrift: de rol van samenvattingen in het politieverhoor*. Tijdschrift voor Taalbeheersing, 33(1), 34-55.
- Sneijder, P. (2011). Citaten in requisitoir en pleidooi: een retorische structuur. *Tijdschrift voor Taalbeheersing*, 33(1), 56-69.
- Spencer-Oatey, H. (. (2008). *Culturally Speaking: Culture, Communication and Politeness Theory*. London: Bloomsbury Academic.
- Spolsky, B. (2009). *Language Management*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Van Beek, S. (2015, 02 03). *Over racistische rechters, allochtone criminelen en merkwaardige rapporten*. Opgehaald van Politiek.TPO: <http://politiek.tpo.nl/2015/02/03/racistische-rechters-allochtone-criminelen-en-merkwaardige-rapporten/>
- Van Bork, G., Struik, H., Verkruijsse, P., & Vis, G. (2002). *Letterkundig lexicon voor de neerlandistiek*. . Opgehaald van http://www.dbnl.org/tekst/bork001lett01_01/bork001lett01_01_0020.php#s053
- Van den Berg, H. (2004). *Discoursanalyse*. KWALON.
- Van Dijk, T. A. (1993). *Principles of critical discourse analysis*. . Discourse & society.
- Van Oploo, L. (2013). *Cultuursensitiviteit bij het rapporteren pro Justitia. De invloed van cultuur en etniciteit bij het onderzoek naar de geestesvermogens in het strafrechtelijke kader*. Tilburg: Tilburg University.
- Van Rossum, W. (1998). *Hoe het hoort en het ritueel van Turkse verdachten in de rechtzaal*. Amsterdam: Uitgeverij Duizend & Eén.
- Van Sandelingenambacht, C. (2002). 'Ik heb mijn namus gezuiverd' Over eerwraak en cultureel verweer. *Justitiële verkenningen*, 5 02, 96.
- Vitikainen, A. (2013). *Limits of Liberal Multiculturalism*. Philosophical Studies from the University of Helsinki. Helsinki: Theoretical Philosophy.
- Vogelaar, N. (2011, januari 08). *Rechtsvordering*. Opgehaald van Rechtsvordering: www.rechtsvordering.nl/rechtspraaknl-moet-alle-uitspraken-publiceren
- Wiersinga, H. C. (2002). *Nuance in benadering. Culturele factoren in het strafproces*. Boom Juridische Uitgevers.
- Willemse, H., & Backbier, E. (2002). Etnische botsingen met de strafwet. *Justitiële verkenningen*, 38-49.
- Zhu, H. (2014, oktober 17). *Exploring Intercultural Communication. Language in Action*.

